

8. märts 2022

Lahend 53069/15 - austus kodu vastu

Sabani vs. Belgia

Artikkel 8-1

Kaasuses on kaebajaks 1959. aastal sündinud Serbia kodanik, kes saabus 2009. aastal koos tütreaga Belgiasse, et ühineda oma abikaasaga. Kaebaja esitas mitmeid varjupaigataotlusi ja taotles oma Belgias viibimise seadustamist, kuid edutult. Tema taotlusi ei rahuldatud ja sellele järgnesid riigist väljasaatmiskorraldused. 19. märtsil 2015 anti kaebajale järjekordne korraldus riigist lahkumiseks koos otsusega hoida teda selleks ettenähtud kohas. Samal päeval andis välismaalaste amet korralduse piirkonna munitsipaalpolitseil kontrollida, kas kaebaja on täitnud varasemat väljasaatmiskorraldust ja kui ei, siis ta vahistada. Politsei läks välismaalaste ameti poolt märgitud aadressile, kus kaebaja avas korteri ukse. Politsei, märkides, et kaebaja ei täitnud korraldust riigist lahkuda, arreteeris ta käeraudades, et viia ta Brügge kinnisesse keskusesse.

Siseriiklikud kohtud leidsid, et vahistamine oli EIÕK artikli 8 valguses seaduslik, arvestades, et toimikus ei olnud midagi, mis viitaks sellele, et korteri ust oleks olnud sunnitud avama. Käeraudade kasutamist peeti õigustatuks ka kaebaja põgenemise ohu tõttu, arvestades suurt hulka haldus- ja juriidilisi samme, mida kaebaja oli astunud, et jääda Belgiasse ja arvestades seda, et ta polnud täitnud riigist väljasaatmiskorraldusi.

EIKi pöördudes tugines kaebaja EIÕK artiklile 8 ja leidis, et tema vahistamine kujutas endast põhjendamatu sekkumist tema kodu austamisse ning, et käeraudade kasutamine ei olnud vajalik.

EIK märkis esiteks, et kaebaja vahistamine kujutas endast sekkumist kaebaja kodu austamisse, lisades, et valitsus ei maininud ühtegi õiguslikku alust vahistamise õigustamiseks. EIK järeldas, et selline sekkumine ei olnud kooskõlas EIÕK artikli 8 tähenduses. Teiseks, mis puudutab käeraudade kasutamist, leidis EIK, et valitsus ei olnud juhtumi konkreetsetel asjaoludel tõendanud kaebajale käeraudade panemise vajalikkust.

EIK leidis, et Belgia peab kaebajale maksma 5000 eurot mittevaralise kahju hüvitiseks ning 4960 eurot kulude katteks.

[Lahend](#) (prantsuse keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

8. märts 2022

Lahend 41115/14 - õigus õiglasele kohtumenetlusele

Tonkov vs. Belgia

Artikkel 6-1

Bulgaaria kodanikust kaebaja ja tema kaassüüdistatava vastu algatati kriminaalmenetlus ning Assize'i kohus mõistis nad mõlemad süüdi mõrvas. Kaebajale mõisteti eluaegne vangistus. Politsei ja uurimiskohtunik küsitlesid neid uurimise algfaasis, kui kaebajal oli tunnistaja staatus, ilma advokaadi abita (nii konsultatsioonides kui ka tegeliku ülekuulamise ajal). Lisaks tugines Assize'i kohus kaebaja süüdimõistmise põhjendustes tema kaassüüdistatava ütlustele, mis võeti ilma advokaadi juuresolekuta. Kaebaja vaidlustused siseriiklikul tasandil ei olnud edukad ning EIKi pöördudes tugineb

¹ Lühiülevaates kajastatud lahendite valiku aluseks on EIK enda otsingumootoris avaldatud Legal Summary'd.

kaebaja artiklile 6-1 ja 6-3 ning leiab, et ta jäeti põhjendamatult ilma advokaadi abist menetluse ajal, istungitel ja muudel uurimistoimingutel ning talle ei antud piisavat teavet õiguse kohta vaikida. Samuti kurtis kaebaja, et tema süüdimõistmine põhines osaliselt kaassüüdistatava ütlustel, mis saadi advokaadi abita.

EIK märkis esiteks, et kogu kõnealune menetlus toimus pärast kohtuotsust *Salduz vs. Türgi*, kus kohus kehtestas reegli, et õigust kaitsjale kohaldatakse alates kahtlustatava esimesest ülekuulamisest politsei poolt. EIK oli varem leidnud, et sel ajal kehtinud piirangud olid olnud eriti ulatuslikud. Arvestades siseriikliku õiguse sätete puudumist ja siseriiklike kohtute tõlgendust, olid need piirangud olnud üldised ja kohustuslikud. Kaebajal oli vastavalt seadusele õigus konsulteerida advokaadiga alles pärast seda, kui eeluurimiskohtunik oli ta vahi alla jätnud, pärast esimest ülekuulamist selle kohtuniku poolt. Käesoleval juhul olid politsei ja eeluurimiskohtunik kaebajat kümnel korral küsitlenud tegude kohta, milles ta lõpuks süüdi mõisteti, ilma advokaadi kohalolekuta. Samuti polnud advokaat valedetektori testi juures viibinud. Hilisem telefonivestlus advokaadiga ja asjaolu, et advokaat viibis eeluurimiskohtuniku kokkuvõtva ekspertiisi ajal, ei leevendanud varasemate piirangute mõju. Järelikult ei olnud kaebajale, kellel oli õigus saada artikli 6 kaitset kriminaaluurimise algstaadiumis, juurdepääsu advokaadile, kuigi ta oli selle artikli tähenduses juba "süüdistuse saanud".

EIK leidis, et kuna piirangute kehtestamiseks ei olnud mõjuvaid põhjusi, pidi EIK oma õigluse hindamisel rakendama väga ranget kontrolli, eriti kuna piirangud tulenesid sel ajal kehtinud õigusest ning olid seega üldised ja kohustuslikud. Tõendamiskohustus lasus valitsusel, kes pidi näitama, et kaebaja kohtumõistmine oli tervikuna siiski õiglane.

EIK leidis, et kuigi kaebaja sai oma advokaadiga vabalt suhelda alates hetkest, mil tema esimene uurimine uurimiskohtuniku poolt läbi viidi, ei teavitatud advokaati enne vestlust, mis järgnes valedetektori testile, vestluste kuupäevadest ja seega ei saanud advokaat nendeks eelnevalt valmistuda. Kuigi kaebaja advokaadi kohalolek eeluurimiskohtuniku juures ja valedetektori testile järgnenud vestlusega seotud telefonikonsultatsioon võimaldas kaebajal kohtueelse uurimise ajal saada teatud õigusnõu, ei olnud sellel piisavat kompenseerivat mõju. Seetõttu ei olnud kaebajale sel ajal siseriikliku õigusega antud piisavaid õigustagatise. EIK märkis ka, et siseriiklikud kohtud ei olnud piisavalt analüüsinud advokaadi puudumise mõju kaebaja ütluste vastuvõetavusele.

Eeltoodud asjaolude koostõugu arvestades, leidis EIK kokkuvõtvalt, et kaebaja suhtes algatatud kriminaalmenetlus tervikuna ei olnud õiglane ja tuvastas artikli 6-1 ja 6-3 rikkumised.

EIK leidis, et rikkumise tuvastamine on iseenesest piisav õiglane hüvitis kaebajale tekitatud mittevaralise kahju eest. Lisaks leidis EIK, et Belgia peab kaebajale maksma 2400 eurot kulude katteks.

[Lahend](#) (prantsuse keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

8. märts 2022

Lahend 57020/18 - õigus eraelu austamisele

Reyes Jimenez vs. Hispaania

Artikkel 8-1

Kaebaja, kes oli sel ajal alaealine, on pärast kolme ajukasvaja eemaldamise kirurgilist operatsiooni puudega ja ei saa ilma kõrvalise abita hakkama. Tema vanemad andsid kirjaliku nõusoleku esimeseks ja kolmandaks operatsiooniks ning suulise nõusoleku teiseks operatsiooniks. Kaebaja kaebas siseriiklikes kohtutes ebaõnnestunult, et teiseks operatsiooniks ei antud teadlikult kirjalikku nõusolekut, samas kui seadus nägi ette, et patsient peab iga kirurgilise operatsiooniga kirjalikult nõustuma. Nad taotlesid hüvitiseks 2 350 000 eurot. EIKi pöördudes tuginetakse artiklile 8 ja leitakse,

et kaebaja vanemad ei olnud saanud täielikku ja piisavat teavet tehtud kirurgiliste operatsioonide kohta ja, et nad ei saanud seetõttu anda oma vabatahtliku nõusolekut nendele operatsioonidele.

EIK märkis, et siseriiklike kohtute arvates oli teine operatsioon tihedalt seotud esimesega ning vanemad suhtlesid kahe operatsiooni vahelisel ajal arstidega. Nenditi, et need kaks operatsiooni olid täitnud sama eesmärgi – kasvaja eemaldamine. Teisega aga ei kiirustatud, vaid see toimus paar nädalat pärast esimest, kui osa ajukasvajast oli juba eemaldatud ja kaebaja tervislik seisund ei olnud enam endine. Nendel tingimustel leidsid siseriiklikud kohtud, et teiseks operatsiooniks ilmselt suuliselt antud nõusolek oli piisav, võtmata arvesse esimese operatsiooni tagajärgi ja selgitamata, miks seda ei peetud eraldi operatsiooniks, mis oleks nõudnud konkreetset seaduses sätestatud kirjalik nõusolekut. Asjaolu, et vanemad olid arstidega pidevalt ühenduses, põhines pelgalt tavaarsti märkmel kaebaja haigusloos (“perekondlik”) ja hoiatusel “Olge teabega ettevaatlik!”. EIK leidis, et sellest ei piisa ühemõtteliseks järelduseks, et kaebaja vanemaid oli vastavalt siseriiklikele eeskirjadele nõuetekohaselt teavitatud ja nad nõustusid operatsiooniga. Lisaks, kuigi kolmas operatsioon osutus kiireloomulisuse tõttu vajalikuks, oli pärast teises operatsioonis tekkinud tüsistusi saadud vanemate kirjalik nõusolek.

Kaebaja vanemate tõstatatud küsimused puudutasid nõusoleku olemasolu ja asjassepuutuvate tervishoiutöötajate võimalikku vastutust. EIK leidis, et neid ei käsitletud nõuetekohaselt siseriikliku menetluse käigus, mis ei olnud seetõttu piisavalt tõhus. Siseriiklikud kohtuotsused ei andnud mingit vastust konkreetsele argumendile, mis puudutas sellistel asjaoludel kirjaliku nõusoleku saamise nõuet. Nende järeldus, et suuline kokkulepe oli antud asjaoludel kehtiv, oli ebapiisav, arvestades seaduse erisätteid, mis nõudsid teadliku nõusoleku andmist kirjalikult. Kuigi konventsioon ei kohustanud kirjalikku nõusolekut eeldusel, et see oli ühemõtteline, nõudis siseriiklik seadus selle kirjalikku vormistamist ja kohtud ei olnud piisavalt selgitanud, miks nende arvates ei olnud kirjaliku nõusoleku puudumine kaebaja õigusi rikkunud. Siseriiklik süsteem ei olnud andnud sobivat vastust küsimusele, kas kaebaja vanemad olid tegelikult andnud igaks operatsiooniks oma teadliku nõusoleku vastavalt siseriiklikule õigusele.

Sellest tulenevalt tuvastas EIK artikkel 8 rikkumise ja leidis, et Hispaania peab kaebajale maksma 24 000 eurot mittevaralise kahju hüvitiseks. Varalise kahju hüvitamise nõuded jäeti rahuldamata.

[Lahend](#) (prantsuse keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

8. märts 2022

Lahend 10613/10 - kogunemiste ja ühingute moodustamise vabadus

Ekrem Can ja teised vs. Türgi

Artikkel 11-1

15 kaebajat vahistati, paigutati eelvangistusse, esitati süüdistus ja mõisteti süüdi 2003. aasta novembris kohtumajas protesti korraldamises. Eelkõige hüüdsid nad loosungeid, panid välja plakati, loopisid lendlehti ja lukustasid end ühte koridori kohtumajas, mille tõttu jäid ära mõned selleks päevaks kavandatud istungid. Neid kõiki karistati kokkuvõtvalt ühe aasta ja kaheksa kuu pikkuse vangistusega. EIKi pöördudes tuginevad kaebajad artiklitele 10 ja 11 leides, et neid hirmutati seoses nende õigusega teostada rahumeelseid kogunemisi ja teha pressiteateid. Lisaks tuginesid nad artiklile 6-1 ja 6-3 punktile C, leides, et nad ei saanud õigusabi, kui neid kuulati politsei poolt eeluurimise etapis üle.

EIK märkis, et puudusid tõendid kaebajate vägivaldse kavatsuse kohta ning vahistamise ajal ei leitud neilt relvi ega muud ohtlikku materjali. Samas olid mitmed tsiviilisikud ja kohtuametnikud meelevaarduse tulemusel umbes tund aega büroodes ja ülekuulamisruumides suletud ning neid mõjutas pisaragaas, mida politsei intsidendi lahendamisel kasutas. Vaidlustatud protest mõjutas seega

negatiivselt olulise avaliku teenuse, nimelt kohtuteenuste korrapärast osutamist. See oli tund aega häirinud avalikku korda ning võis tekitada koridori läheduses viibijatel hirmu ja ebamugavust. Kaebajate vägivaldse kavatsuse või vägivaldse käitumise puudumisel ei piisanud aga nendest teguritest üksi selleks, et vaidlustatud protest jäi artikli 11 kohaldamisalast välja ja kaebajate tegevus ei olnud selline, mis õigustaks protesti.

EIK leidis, et oli sekkunud kaebajate kogunemisvabaduse teostamisse seoses nende vahistamise, kinnipidamise, süüdistuse esitamise ja süüdimõistmise tõttu protestis osalemises. Sellel sekkumisel oli siseriikliku õiguse alusel õiguslik alus, mis vastas konventsiooni õiguse kvaliteedinõuetele.

EIK märkis, et rahumeelset meeleavaldust ei tohiks põhimõtteliselt ähvardada kriminaalkaristusega ja eelkõige vabaduse võtmisega. Käesoleval juhul ei suutnud EIK tuvastada, sealhulgas siseriiklike kohtute otsuste põhjal, ühelegi kaebajale sellise karmi vanglakaristuse määramise õigustust üksnes nende käitumise tõttu kohtumajas. Kuigi sanktsioonid kaebajate tegevuse eest võisid olla õigustatud avaliku korra nõuete rikkumise eest, ei olnud sellised pikad vanglakaristused proportsionaalsed taotletavate legitiimsete eesmärkidega. Lisaks olid kõik kaebajad väga pikka aega – vähemalt üks aasta, kaheksa kuud ja neliteist päeva – eelvangistuses, eelkõige artikli 11 kohaldamisalasse kuuluvate tegude tõttu. Sellest tulenevalt ei olnud sekkumine nende artikli 11 kohasesse kogunemisvabaduse õigusesse, mida vaadeldakse artikli 10 valguses, „demokraatlikus ühiskonnas vajalik“. EIK tuvastas artikli 11 rikkumise kõigi kaebajate osas.

Samuti leidis EIK ühehäälselt, et kahe kaebaja puhul rikuti artikli 6 lõikeid 1 ja 3 punkti C. Eelkõige siseriiklike kohtute suutmatuse osas uurida tingimusi, mis puudutasid väidetavat loobumist oma õigusest advokaadile politsei vahi all viibimise ajal, ja kaitsja puudumisel antud ütluste kasutamist nende süüdimõistmiseks. EIK leidis, et see muutis kohtuprotsessi tervikuna ebaõiglaseks.

EIK leidis, et Türgil tuleb igale kaebajale maksta 7500 eurot mittevaralise kahju hüvitiseks artikli 11 alusel tuvastatud rikkumise eest. EIK leidis, et artikli 6 lg-te 1 ja lõike 3 punkti c rikkumise tuvastamine oli kahe kaebaja osas piisavaks õiglaseks hüvitiseks sellega seoses. Kulude katteks mõistis EIK välja 2000 eurot. EIK märkis kõigi kaebajate osas, et kehtiv kriminaalmenetluse seadustik võimaldab siseriikliku menetluse taasavamist.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)